

Forsvarsminister Torp er ingen kon- torrette; han vil være med å vite hvordan alt er. Han har derfor en rekke ganger vært over Norge i fly med norske flygere (De sikreste i verden, sier patrioten Torp) og var også med et norsk krigsskip over til franskekysten under okkupasjons- tiden. Han er en hund etter nye tanks, som han kjører med innsikt og dristighet. Hans yngste sønn gikk ut som løytnant med norsk engelsk militærutdannelse med beste karakter.

Våre flygeres største innsats i månedene før jul har vært deres deltakelse i frigjøringen av inn- løpet til Antwerpen. Siden noen uker etter invasjonen begynte, har våre flygere nesten aldri møtt tyske jagerfly. Det førte med seg at de brukte kanonene sine mot mål på bakken. I den senere tiden har de også tatt med seg bomber. At våre squadrons kan bombe med presisjon, fins det mange bevis på. En gang rikk de i oppdrag å øde- legge et stykke av en jernbanelin- je i nærheten av Arnhem. De utførte oppdraget sitt så effektivt at der samme dag kom lykkønskningstele- gram fra Berlin for vel utført ar- beid. Da kongen av England besøkte fronten i Holland, fikk de nors- ke squadrons det ærefulle oppdra- get å eskortere flyet hans til Eindhoven.

USA og Island har sluttet en over- enskomst ang. flytrafikken etter krigen. Amerikanske flyselskaper har fått rett til gjennomgangs- trafikk på Island og til å laste og losse ved flyplassen i Reykja- vik. Altinget har fattet en reso- lusjon som gir regjeringen full- makt til å slutte slike avtaler.

For noen uker siden holdt Jamaica sine første almindelige valg under sin nye, demokratiske forfatning og innsatte en arbeiderregjering med stor majoritet.

De amerikanske utariksministre skal treffes til panamerikansk konferanse i Mexico den 15. febr.

Overkommandoen for den tyske hær har utferdiget et dekret om at al-

le medlemmer av den tyske forsvars- makt som befinner seg i uniform, skal levere inn til staten samtli- ge sine sivile klær, sitt undertøy av enhver art og alle tekstilvarer de måtte være i besiddelse av. Dette gjelder også Waffen SS og m- medlemmene av dettyske politi.

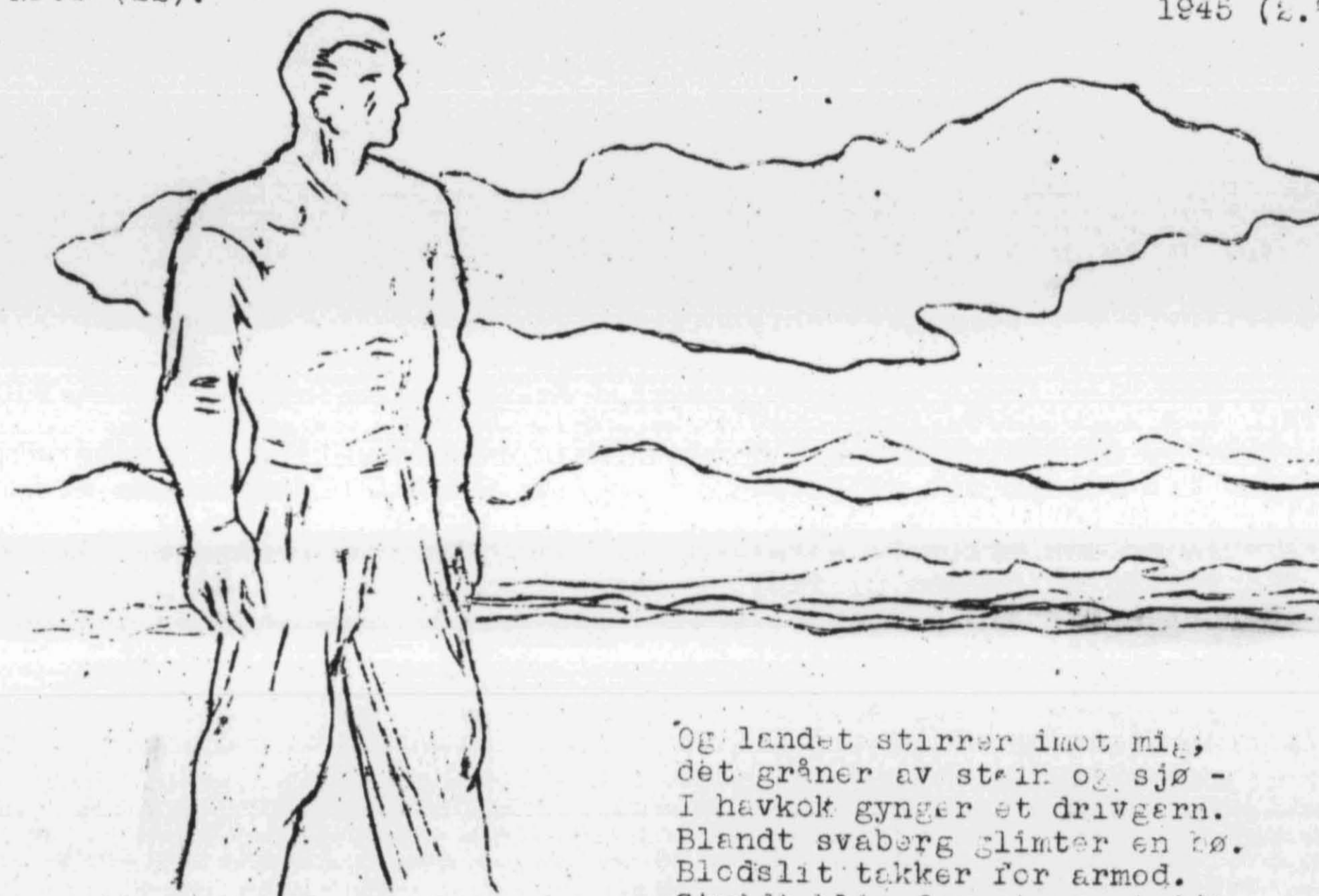
Den 20. desbr. fikk Nortraship over- levert et nytt liberty-ship, som nettop er under fullføreelse i USA. Skipet vil bli døpt "Vadsø".

Benito Mussolini har gitt ut en bok som nærmest må regnes for et forsvarsskrift. Etter klassisk for- bilde (Julius Cæsar) omtaler han seg selv i 3. person. Han kritise- rer på det voldsomste så godt som alle sine medarbeidere, særlig de militære; og påviser med en sakkyn- dighet som virker temmelig eien- dommelig nå, de forferdelige mang- lene i Italias stridsberedskap, den utrolige korrupsjonen og de orga- nisatoriske Potemkinku- lisser som ramlet sammen som korthus under den minste påkjønning. At han derimot selv, skulle ha gjort en aldri så liten feil, erkjenner han aldri. Med en tilfredshet som vitner om total mangel på humoristisk sans, forteller han om de gavene han ny- lig fikk av Hitler og Göring. Hit- ler sendte nemlig Nietzsches sam- lete verker i praktutgave, mens Göring sendte en kolossal byste av Fredrik den Store. Grev Dino Gran- di som forberedte komplottet mot diktatoren, og som nå befinner seg ved Lissabon, er en spesiell gjen- stann for Mussolinis hat. Grandi har nemlig i sitt eie dokumenter av aller største betydning. Med sa- distisk tilfredsstillelse siterer derfor Mussolini noen brev der Gr. viser seg å være en fanatisk fas- cist av renste vann. Videre frem- holder han at han, Mussolini, eier dokumenter som er uendelig meget mere kompromitterende; "men som an- takeligvis ikke egner seg til å publiseres". Dette synes å være et tydelig vink, og burde få grev Grandi til å kaldsvette. En kan nok gå ut fra at grev Grandi har forstått, likesom kongen av Italia har forstått, og marsjall Badoglio. Om slike manøvrer nytter, vil pro- sessene mot de øverste krigsfor- brytere vise.

FRIFRIET OG FRED

Nr. 5 (22).

1945 (2. årg.)

Og landet stirrer imot mig,
det gråner av stein og sjø -
I havkok gynger et drivgærn.
Blandt svaberg glinter en lø.
Blodslit takker for armod.
Stridt blir favnet av stridt.
3e navn, i storm på Beskadés,
det du har bragt som ditt!

HJEMMESTYRKENE.

Det er nå blitt klart for alle at det finnes noe som heter de norske hjem- mestyrker (HS). Forsvars- sjefen har gitt dem åpne ordrer over radioen, stats- ministeren talte anerkjen- nende ord om dem fra Lon- don 2. juledag, og brennen- de tyske oljelagre har fra tid til annen bokstavelig talt kastet lys over dem.

Hva er så de norske hjem- mestyrker? Hvem sitter i ledelsen? Ja, - se det ville tyskerne fram- for alle gjerne vite, og det er ikke mange opplysninger som kan gis uten skade. HS trenger diskresjon. De nazistiske herrer utfolder all den energiske brutalitet som de er så stolte over å eie for å få rede på HS, og HS utfører arbeide som er meget vanskelig å holde skjult. Men noe vet jo tyskerne, så litt kan en skrive også om HS.

HS er en del av den norske forsvarsmakt, dvs. de er en del av den hær som skal sikre Norges uavhengighet og udelelighet etter grunn-

(Fra "Lorgen over Finnmarksvidda"
av Nordahl Grieg.)

loven. De får sine militære ordre fra Forsvarets Overkommando (FO). Deres øverste leder er forsvarssjefen, Kronprins Olav, hvis nestkommanderende er general Hanstun. Forsvarets overkommando retter seg nå etter den allierte overkommando for Vesteuropa, SHAEP (Supreme Headquarters Allied Expeditionary Force) under general Eisenhower.

HS er blitt organisert i intimt samarbeide med den norske regjering. Der saken har sortert under forsvarsministeren, statsbåd Torp.

Men om HS er blitt organisert i samarbeid med den norske regjering og militært står under FO, betyr det ikke at HS er noe våre myndigheter ute har gitt ordre om å opprette i Norge. HS er fra først av blitt til i den norske ungdom ikke greide å se på at tyskere og norske nazister trampet Norge ned til en tysk provins. Små grupper begynte å arbeide sammen for å gjøre en innsats med våpen i hånd for frihet og fred. Det var et farlig arbeid fra første stund, og mange er falt fra før de kom så langt at de kunne se fram til målet, men HS vokste trass i alt. De krystaliserte ut ledere, de fikk kontakt med våre myndigheter ute, og de ble til skiltet det er idag: et av de sterkeste ledd i den norske forsvarsmakt.

Alle grupper av folket samarbeider i HS. Her er ikke spørsmål om sosial stilling eller politisk oppfatning, bare om viljen til kamp under FO's ledelse. Vi er i den lukkelige stilling i Norge at det ikke finnes væpnede styrker som blir lagt etter politiske retningslinjer. Alle norske hjemmestyrker tar sine ordre fra forsvarets overkommando.

Selv om HS er innlemmet i den norske forsvarsmakt og får sine militære ordre fra FO, er det allikevel et sterkt behov for samarbeide med de civile motstandsgrupper. Mange spørsmål har direkte betydning både for den civile og den militære motstand, og sett i videre perspektiv kunne hverken den civile eller den militære motstandsbevegelse ha nådd den styrke de har idag uten gjensidig støtte. Den civile og militære kamp er to sider av samme sak, to uttrykksformer for samme vilje til frihet for Norge og til kamp mot nazisme. HL er den samlede ledelse for hele kampfronten.

Lenge var HS en faktorer i motstanden vesentlig på grunn av den skjulte yrussel de utgjorde. Tyskerne visste at de eksisterte, og de visste også at i tilfelle ikke den civile motstandsbevegelses midler strakk til, ville nordmennene gå til åpen aksjon. Riktignok hadde HS ordre om ikke å gå til kamp for tidlig, men tyskerne var klar over at om de f.eks. forsøkte en mobilisering av Norge på sin side i krigen, ville HL gi hjemmestyrkene ordre til kamp. Tyskerne fikk en liten påminnelse i den retning da de våren 1944 lot Quisling forsøke arbeidsmobilisering til tyske formål.

Nå er Hjemmestyrkene trådt fram i lyset, ikke de store masser av dem men noen få utvalgte representanter. Hele rekken av planmessige angrep i tysk krigsindustri, mot skipstonnasje, transport og drivstoff taler sitt tydelige sprog om den elite av hjemmestyrker som har vært i kamp forløp. Innsatsen har vært så djerv, og har vært ledet med en så rolig intelligen og avvepnende frekkhet at en får lyst til å applaudere slik som i gamle gode dager i Holmenkollen. Men dette er ikke sport, det er dødsen alvor. Guttene i HS gjør ikke sin innsats for mors skyld; og ledelsen fører ikke denne kampen fordi det er et spennende spill. Mennene i HS - i hvilken stilling de så står - er seg sin oppgave bevisst. De tar sin risiko, og de kjemper av all sin evne fordi de vil at Norge skal bli rent for tyskere og få sin grunnlov tilbake. De vet at de er et av de sterkeste redskaper i våre konstitusjonelle myndigheters hånd i kampen for et uavhengig og demokratisk Norge.

"FAR SEILER FOR NORGE"

(Utdrag av artikkel av professor Worm-Müller i Norsk Tidning)

Flåten har en bred plass i folkets bevissthet og de er med rett stolte av hva den har utført. "Far seiler for Norge". I disse ordene uttrykkes en tusenårig tradisjon.

I over 5 år har norske sjøfolk deltatt i krigen i første ildlinje. De har lidt store tap. Nesten halvdel av flåten er senket siden 1939 og over 2600 norske sjømann har ofret sitt liv. De har gjort og gjør en værdig innsats for de forente nasjoners saker. Fra juni 1940 til våren 1941

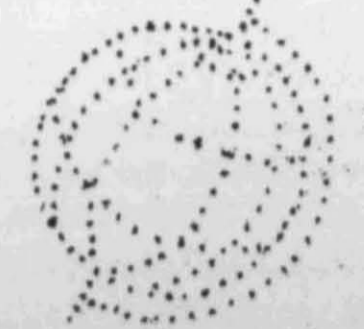
da amerikanerne kom med, spilte den norske flåte med sine tankers, motorskip og hurtiggående fraktskip, den mest moderne flåte i verden, en avgjørende rolle for at Storbritannia og dets allierte kunne holde stillingen og forberede den store offensiv som nå fører til befrielsen. Det store slaget om Atlanterhavet pågår ennå, men det er alt vunnet. Det er ikke alle hjemme som helt forstår storheten i dette kjempeslaget i årevis. De store kamper til lands med oppsiktsvekkende erobringer av strategiske punkter og gjennom brudd, har fanget hovedinteressen. Men slaget om Atlanterhavet var det avgjørende. Tapte vi det, var alt forbi. Det tok tid å organisere. Skipene var lenge dårlig bevæpnet, eskorten utilstrekkelig. Minstefaren ble forholdsvis tidlig overvunnet, men fra høsten 1940 og langt ut i 1941 ble faren for fly overvundet, og mange norske skip ble senket. Det var fremdeles Atlanterhavet som krevde de største ofre. Men kampene om Middelhavet krevde heller ikke lite. Det var nå den norske flåten deltok i kampen om Hellas, ved Saloniki, Piræus, Kreta, ved Suez og i slaget om Malta. 1942 betegnet kulminasjonen av Atlanterhavsslaget. Da steg tapene til det dobbelte av 1941. Tyskerne satte nå inn alle krefter og brukte hele ubåtflåter, men de ble stadig møtt med nye forgoldsregler. Det var det kritiske år, og det forklarer at den annen front da var en umulighet. Samtidig førte våre skip stadig forsyningen rundt Cap til den 8. arme og deltok i kampene ved Malta, Tobruk i Benghazi og i den bengalske Bukt. Men nå begynte det såierstog som stadig siden er fortsatt. Ved erobringen av Madagaskar, landingen i Nordafrika, senere ved Sicilia og Italia deltok norske skip i stort antall, ofte som de første skip i havn. Fra juni 1943 gikk tapene sterkt ned.

De mange seilasen i livbåtene i ukevis er et av de tristeste, men stolteste kapitler i norsk sjøfarts historie. De viser hva godt norsk sjømannskap og disiplin betyr. Ifjor seilte 4 mann i en gigg i 22 døgn. En mann uten styrmannskole, oppvokset i Lofoten, førte kommandoen. Selv når han sov, hørte han på sjøusen i bordgangen om båten hadde for stor seilføring og ropte i halvsøvne. "Nå må dere reve, karer!" Han bedømte vindstyrkene så riktig at hans bestikk stemte merkelig godt. - Sjømenn fra et skip som ble senket av en japansk raider, seilte 3.200 miles i en sønderskutt båt i 32 døgn og nådde India. For å få båten lens, måtte alle, selv de sårede, gå overbord og tette hullene. De hadde bare rasjoner til 16 dager og klarte seg ved å samle regnvann og spise flyvefisk. Det er nok av fortellinger om hvordan skjøpper, offiserer og mannskap har maktet ved egen hjelp å føre i havn torpederte skip, ja endog bare halvdel av et skip, eller å forhale sitt skip lastet med ammunisjon og flybensin under store eksplosjoner bort fra brennende kaier.

Selv om flåten er forminsket og den amerikanske nå bærer hovedtyngden, spiller den stor rolle. Overalt er norske skip med. Det første skip som åpnet seilasen til Antwerpen, var et Bergensskip. I Stillehavet har norske skip siden Pearl Harbour ført tusener av amerikanske tropper til Stillehavets øyene. - Det er betegnende hva Evening Standard skriver: "Hvis noen nasjon kan være stolt av sin plass i handelskipenes kappløp til Cherbourg, så er det Norge. Kapteinen på det første skip i den første amerikanske konvoi var norskfødt. Kapteinen på det første skip i den første britiske konvoi var også norsk, like så vel som skipet."

FRA VERDENS

PRESSEN

RUSSLANDS OKKUPASJONSMETODER.

(Fra Gøteborgs Handels- og Sjøfartstidning, gjengitt i Fremtiden.)

Den gamle utslitte propagandafrose om den russiske busemann som med sine klossete støvler trampler ned vår ærverdige civilisasjon og tilintetgjør alt levende under sitt triumftog mot Atlanterhavet og Middelhavet,

har ikke mere den samme slagkraft. Ikke minst de informasjoner man får fra Finnland taler et helt annet sprog enn de utenlandske aviser som hr. Goebbels betjener seg av. Russerne i Finnland synes å oppføre seg som en re-servvert herre uten større krav på vennlighet og assimilasjon fra vertspolkets side, men ganske streng i sine krav når det gjelder oppfyllelsen av våpenstillstandsvilkårene.

Det første man kan iaktta er at russerne ikke gjerne blander seg i de okkuperte lands innenrikspolitikk. Man har ennå ikke hørt om noen russisk parallell til Sforza-affæren. Det har heller ikke funnet sted noen bolsjevisering, hverken i Romania eller Bulgaria. Derimot opptrer okkupasjonsmakten meget strengt mot quislingene, men dette bifalles av befolkningen. For det annet legger man merke til den store forskjell i okkupasjonsstrekningen i okkuperte land som Ungarn og befrikket land som Bulgaria og Sicilien. Ungarn betraktes som et fiendtlig land uten egen regjering, mens Bulgaria er et "medkrigførende" land. Noe uklart er den russiske holdning til Romania som er medkrigførende på den ungarske krigsskueplass, mens Besarabia og Bukovina må betraktes som okkuperte distrikter. Den russiske aktivitet er meget littlig når det gjelder å likvidere quislinger og russstatsapparatet. Denne innstilling er ikke på noen måte upopulær blant romanerne, for er det noen idag som er hatet og avskydd i Romania så er det Antonescu og hans gjeng. Ellers finnes det i landets politiske liv plass til alle avskygninger, like fra de høyrebetonte bondepartier til venstre-kommunistene. Russerne synes ikke å ha det travelt med å bolsjevisere, men på den annen side later det til at Romania er særlig mottagelig for sovjets ideer - arbeider- og bondemassene har vist seg å være meget radikale.

I Ungarn betraktes quislingene som krigsforbrytere mens Horthy-tilhengere går fri, men de må ikke drive politisk virksomhet. Når man tenker på den rolle Horthy og hans regjering har spilt i den tyske tragedie om Europa, må man si at den russiske okkupasjon i Ungarn særlig for en ungarsk iakttagelse virker ganske merkelig human og smidig. Kommunene styres av husmenneskene, sosialistenes og bøndernes representanter - uten russisk innblanding. I visse byer spiller borgelige elementer en viss politisk rolle men merker ingen tendenser til bolsjevisering. Skolevesenet fungerer forholdsvis fritt i Romania og med visse innskremkninger i Ungarn. De fleste folkeskoler og læreanstalter er blitt åpnet igjen, og det eneste russerne krever av det ungarske skolevesen er at det ikke forekommer noen Horthy-propaganda i skoleværelset.

Det alminnelige inntrykk av den russiske okkupasjon er altså alt annet enn skremmende. Russerne har hverken opprettet et pøbelvelde eller et voldsregime.

*
K I N A.

Kina er blitt kalt en av de "4 store", men i den senere tid er det ikke lenger så vanlig å regne det med blant stormaktene. Dette skyldes den militære og politiske krise i Kina som ennå ikke har funnet noen løsning.

Da den japanske framgangen begynte å bli truende, forlangte den amerikanske øverstkommanderende, Stilwell, kommandoen over samtlige kinesiske styrker for å konsolidere og modernisere den kinesiske krigsledelsen. Den kinesiske regjeringen avviste kravet og amerikanerne måtte la Stilwell bli avløst av en annen, general Wedemeyer. Samtidig avløste Donald Nelson den amerikanske ambassadør i Chungking. Nelson reiste som Roosevelt personlige utsending. Situasjonen ble imidlertid ikke bedre. En Chungking-arme på 3 mill. mann og en kommunistisk arme på 1 mill. mann kunne ikke holde * mill. japanere i sjakk. Selvfølgelig er den kinesiske hærs utrustning ikke så god som den japanske, men det undskylder ikke det faktum at hele armeer går i oppløsning. General Tangs armeer f. eks. viste en vidtgående korrupsjon og demoralisering. I de senere år har general Tangs armeer stort sett vært ubeskjeftigede, og da de var plasert i et tobakk-distrikt, ble offiserene interessert i å tjene penger på tobakkindustri.

Tang var selv en av de verste spekulanter. Da tobakkimporten stanset etter Pearl Harbour, ble offiserene snart rike, og da japanerne rykket inn i dette distriktet, tenkte offiserene mere på å redde sine formuer til mindre utsatte distrikter enn på å gjøre motstann. Resultatet ble en u-hørt faneflukt, og general Tang beholdt bare en skyggearme som ydet japanerne symbolsk motstann. Også andre steder klages det over at armeene ofte ikke er bedre enn røverbander som heller plyndrer den kinesiske befolkning enn innløser seg i kamp med japanerne. Nelson har dessuten påvist at den kinesiske krigsproduksjon ikke angang blir drevet så intenst som den har muligheter for. Stort sett er man enig om at disse beskyldninger ikke gjelder kommunistene, som har bedre disiplin og krigsmoral, og som samarbeider langt bedre med sivilbefolkningen. Alt dette har selvfølgelig svekket Chungkingregjeringens anseelse. Men kritikken gjelder ikke bare de militære spørsmål. Man betviler dens demokratiske sinnelag og dens vilje til å gjennomføre krigen i lojalt samarbeide med de forente nasjoner. Chungking-regimet eller rattere sagt Kuomintang-regimet betegnes som et brutalt diktatur som slår den kinesiske befolkningen like mege med vold, rettløsnet og diktatur som noe fascistisk styre. Brødrene Chen's spesielle kinesiske Gestapo står på høyde med det tyske. Det later til at den indre maktkamp er mere avgjørende enn den nasjonale kamp mot Japan, og det hevdes at Chiang-Kai-Shek holder tilbake en halv million av sine verdifulle tropper for å sette dem inn mot kommunistene, dersom man ikke kan komme til enighet. Chiang-Kai-Shek har i lengre tid ført for-handlinger med lederne for de kommunistiske områdene i Shensi, Shansi og Kansu - politikeren Tsao En-Lai og strategen Mao-Tse - men forhandlingene har ikke vært ført med særlig iver. Nominelt anerkjenner kommunistene Chiang som lederen av hele Kina, men i virkeligheten er det to rivaliserende partier: den kinesiske regjering i Chungking som er anerkjent av de allierte, og som direkte behersker det vestlige Kina og indirekte (mellom de japansk-okkuperte soner) deler av Midt- og Syd-Kina - og den kommunistiske administrasjon i Yenan som behersker provinsen Shensi og store områder mellom de japansk-okkuperte områder i nord. Men sommeren og høsten 1944 tok japanerne store deler av Syd-Kina og minsket dermed området for Chungking-regjeringens makt.

Politisk sett er Chungkingregjeringen i de senere år tvunget mot høyre. Den liberale og venstre fløy i Kuomintang fantes for en stor del i de store byer Nanking, Shanghai og Kanton. Kjøpmennene og middelklassen danner ryggraden blant de framskrittvennlige borgerlige elementer, og de ble støttet av en del av arbeiderklassen. De Kuomintang ble tvunget til å trekke seg tilbake til Chungking i de primitive jordbruksområder i vest, og handelen med Atlanterhavet opphørte, ble styret avhengig av indre økonomisk støtte, og dette har styrket godsseierne og offiserenes stilling i Kuomintang. Når de mere utviklete områder ved kysten blir befridd, kan det muligens oppstå et nytt og mere radikalt Kuomintang.

Det er umulig å si hvilken rolle kommunistene spiller i kystbyene. I førkrigstidens Kina var Kuomintang sterk nok til å drive kommunistene ut av byene, og de ble nødt til å konsentrere seg om agrarproblemer. Styret i Yenan minner mer om et radikalt agrarparti enn om kommunisme. Denne radikalisme er tydeligvis ikke doktriner. Kommunistene har konsentrert seg om reformer av avgifter og skatter, ikke ekspropriasjoner. I det primitive Shensi og i jordbruksdistriktene i Nord-Kina har de sterk støtte, og det sies at de har 90 millioner tilhengere. Minst 80% av Kinas befolkning er beskjeftiget med jordbruk, og kommunistenes radikale jordbruksprogram kan derfor vinne gjenklang i vide kretser. Det er vanskelig å si om det blir den venstre fløy av Kuomintang eller kommunistene som kommer til å profitere på den radikaliserings som alltid finner sted i et okkupert og undertrykket land. Chungking-regjeringen synes tydeligvis at det er viktigere å sikre sin makt overfor kommunistene enn å sette alt inn i kampen mot japanerne.

Imidlertid er det foretatt en omdannelse av regjeringen. Krigsministeren Ho-Ying-Chin som var den mest reaksjonære og den mest hårdnakkede motstander av kommunistene, og som dessuten er blitt beskyldt for å være japansk-vennlig, er blitt erstattet av general Chen-Cheng som er mere villig til å samarbeide med amerikanerne enn den tidligere minister var.

Men Ho-Ying-Chin har beholdt stillingen i overkommandoen og vil derfor ha stor innflytelse i hæren. Chiang-Kai-Shek har trukket seg tilbake fra stillingen som sjef for eksekutivkomiteen, og utenriksminister Soong er blitt president. Soong er en av dem som skarpest har kritisert styrets militære og økonomiske uduelighet. Chiang beholder imidlertid ledelsen av de militære departementer, så det blir på det økonomiske område at Soong får anledning til å gjøre en innsats. På russiske hold har man hevdet at omdannelsen av regjeringen er gått i reaksjonær retning, og det er riktig for såvidt som den ikke innebærer noen tendenser til en ny indre politikk og derved stabiliserer den gamle. Men det er uten tvil meningen at den nye regjering skal gå den amerikanske opinion noe i møte.

Når man bedømmer situasjonen i Kina, må en huske på at Kina ikke er noen enhetlig nasjon, men et folk som holder på å bli en nasjon. Chun-kingregjeringen er på ingen måte en forræderregjering, men den er heller ikke - som mange er tilbøyelig til å tro - et uttrykk for det brede kinesiske folkets heltomodige demokratiske kamp mot de japanske militaristene. Skal kampen bli til fordel for Kina og for de allierte, må der bygges bro over kløften mellom militærdiktaturet og finansveldet på den ene siden og det kinesiske folket på den annen. Veien til frihet og demokrati for det store folket må åpnes allerede under krigen.

Det engelske tidsskrift "Economist" uttrykker sin engstelse over denne splittelsen i Kina, og hevder at England og Amerika må bruke all sin innflytelse for å skape en tilnærmet mellom de to partier, så det ikke ved befrielsen skal oppstå en liknende katastrofe som i Hellas.

(Etter artikler i det engelske tidsskrift "Economist", det amerikanske tidsskrift "The Nation" og "Håndslag").

*
INDIANERNE PÅ KRIGSTIEN.

(Fra American Mercury, gjengitt i "Fremtiden")

Da en særlig slem samling av forherdete nasister gjennom sin ulydighet var ved å skape uro i en midlertidig fangeleir bak den 5. arme i Itali- visste den amerikanske kommandant råd. Han telefonerte til hovedkvarteret for den 45. divisjon som bestod av nasjonalgardister fra sydveststatene. I en lastebil kom det en særlig utvalgt gruppe soldater. Hver mann var over 1,80 meter høy og fullblods indianer. Indianerne blandet seg taust med de umedgjærlige tyskerne og pekte på disses snauklapte hoder. Siden gikk de sammen i en klynge. Kommandanten gikk hen til dem og lyttet litt til deres gutturale språk, hvorpå han høyt og tydelig uttalte: "Kan dere ikke vente til håret deres er blitt litt lenger? Jeg skal ordne det slik at dere blir her som særlig vakthold!" Indianerne trakk på skuldrene, kastet et siste blikk på fangene og marsjerte til vakt-lokalene. De tyskere som forstod engelsk, hvisket til de andre, og snart ryktedes kommandantens ord gjennom hele leiren. Fra den tid hadde man ingen flere vanskeligheter med denne gruppen av herremennesker. Indianerne som spilte komedien, lo senere hjertelig hver gang historien ble gjenfortalt. Kommandanten forsto ikke ett ord av Navajo-stammens språk. Han hadde arrangert det hele, og tyskernes fantasi sørget for resten. Geneve-konvensjonens strenge regler inneholder ingen strenge bestemmelser angående fangenes fantasi.

Fienden må gjerne overta og benytte indiansk taktikk, han vil dog aldri få indianerne selv til å medvirke. Indianerne tjener bare Amerika. Deres lojalitet er ikke delt. De morer seg over visse aksjeagenters forsøk på å oppildne dem til "opprør" mot deres "undertrykkere". Av de 400.000 personer som er av overveiende indiansk avstammning, tjener over 25.000 i de væpnede styrker, de fleste frivillig. Deres bidrag til vår krigføring står slett ikke i forhold til deres antall. Tre egenskaper gjør indianeren til "s'gu den beste soldat i hele hæren" som en oberst har uttrykt seg og således bekreftet tyskernes mening om ham. For det første hans glimrende fysikk. Etter mange generasjoners særlige trening har nemlig indianerne muskler som tåler den frykteligste belastning. Dernest er deres sanser meget skarpe slik at de er feintrinlige speidere. Det er ingen som kan utholde sult og tørst så godt som dem og likevel være i stand til å slåss. Dertil kommer hans urokkelighet. Det meddeles fra autoritativt hold at det under tusenvis av psykiske prøver av alle raser har vist seg at indianeren viser den sterkeste motstandsevne mot åndelig trykk.

Den tredje særegenskap gir indianeren et forsprang for en hvilken som helst soldat. Det er hans enestående språkssystem som gir ham et hurtig og uigjennomtrengelig meddelelsesmiddel ved fronten. Dets verdi i visse avsnitt kan neppe overvurderes. Ellers er man hensivt til kode, men det tar tid, for meddelelsen skal både chiffreres og dechiffreres, og nettop tiden kan være meget kostbar. Det er også vanskelig å forhindre at fienden får fatt i koden eller at det lykkes for ham å tyde den. Derfor må der stadig tas nye koder i bruk. Men to indianere med felttelefoner kan snyte hele den keiserlige japanske hærs eller hele Tysklands underrettelsesvesen. Dette er ikke noen forbigående fordel amerikanerne har, som det ville være med en hvilken som helst kode. Amerikanerne vil ha denne fordel så lenge der fins indianere i USA som taler sitt eget språk, og dette vil ennå vare lenge, fordi den "utdøende indianer" har fordoblet i entall i de siste 40 år og har bevart sin gamle stammekultur. Ingen kan heller lære indianske språk, fordi en kan kun gjøre det ved å leve blant indianerne, og de amerikanske indianere er meget reserverte og slett ikke tilbøyelige til å bli intime med fremmede.

Før de Forente Stater kom med i krigen, var det i alt 4062 indianere i hæren. Dette svarer til hver tiende mannlige indianer mellom 20 og 35. Navajo-indianernes reaksjon på den første registrering var typisk. De møtte i sluttede formasjoner med sine rifler og ble dypt skuffet da de fikk vite at det bare gjaldt å meddele at de var rede til å slåss. De øvrige stammer viste samme holdning. Etter president Roosevelts tale dagen etter Pearl Harbor vedtok Crow-indianernes råd å stille resursene av olje, kull og malm i deres reservasjoner til rådighet for regjeringen, og å mænstre hver eneste våpenfør mann. I Grand Portage reservasjonen i Minnesota meldte alle ugifte Chippewa-indianere seg med undtagelse av tre. Cheyenne-Arapaho- og Nez Percé-stammene vedtok å stille sine krav til regjeringen i bero til etter krigen. Sioux-indianerne danset den første soldans på et halvt århundre, da 2000 mann samledes for å dra ut på krigsstien mot "Snuten med overskjegget" som er ett av indianernes mange navn på Hitler.

Da man engang var forundret over disse overveldende beviser på indianernes patriotisme, svarte en indiansk major med et høflig smil, men ikke uten ettertrykk: "Er det ikke v å r t land?"

*
H E L L A S .

Det er to ting en må ha klart for seg når en skal bedømme den greske konflikten: For det første at Hellas er i høy grad britisk interesseområde. En russisk framtrenging til Middelhavet har alltid vært et spøkelse i britisk imperiepolitikk, og for de britiske politikere som følger de tradisjonelle tenkebaner må den sterkere russiske innflytelsen i Jugoslavia og Bulgaria oppfattes som en trussel mot britisk interesseområde. Mere enn noensinne gjelder det å holde fast på posisjonene i Hellas, som man i Storbritannia fra gammelt er vant til å betrakte nesten som en britisk "halv-koloni". Den store motstansorganisasjonen EAM, hvor kommunistene hadde en betydelig innflytelse, og hvor det dessuten rådde en ganske sterk anti-britisk stemning p.g.a. Storbritannias støtte av kong Georg, den reaksjonære militærorganisasjonen EDES og andre ansvarlige for Metaxasdiktaturet, ble da naturlig oppfattet som en fare for disse posisjonene.

For det annet må en være oppmerksom på at en regjering innsatt av kong Georg på ingen måte kan kalles konstitusjonell, da kongen selv med makt satte forfatningen ut av kraft i 1936 etter at han året før var kalt til tronen etter den villeste farse av en folkeavstemning. Det britiske krav om at den konstitusjonelle sammenheng skal bevares, passet altså ikke på den greske eksilregjering.

Som kjent var det kravet om avvepning som utløste den væpnede konflikt. Dersom man hadde håpet at Churchills besøk i Athen i julen skulle gjøre en ende på konflikten, ble man skuffet. Alle partier var enig om at erkebiskop Damaskinos skulle utnevnes til regent, men ellers var enigheten svært liten. EAMs krav var ikke urimelige: De krevet halvparten av regjeringspostene, opprensning i politi og forvaltning (som var overtatt temmelig uforandret av tyskerne) og avskaffelse av de reaksjonære gardene; dessuten folkeavstemning i februar for å avgjøre kongens skjebne, og almindelige valg til nasjonalforsamlingen i april. En kan heller ikke si noe på at den nektet å la seg avvæpne så lenge det besto fascistiske og

halvfascistiske væpnede styrker. Imidlertid var den gjensidige mistillit mellom partene for sterk, og forhandlingene førte ikke fram. Kampene ror satte. ELAS ble fordrevet fra Athen av de britiske tropper og den greske nasjonalgarde, og det ble etterhvert klart for EAM og ELAS at fortsatt motstand ville være selvmord. Først brøt de demokratiske og sosialistiske partiene ut av EAM og oppfordret til fred, og den 11. januar søkte ELAS's militære ledelse om våpenstillstand, som ble fastsatt til den 15. januar. Det greske sosialistparti (SKE) og "Unionen av folkedemokrater" (ELD) har i den athenske presse offentliggjort erklæringer om at kommunistene begynte den væpnede motstand uten deres kjennskap eller samtykke. Den engelske avis "Times" stiller seg meget skeptisk til disse erklæringer og hevder at det er usannsynlig at en ekstremistminoritet skulle vært istenn til å tvinge i aksjon en så stor del av EAM.

Det vanskelige punkt ved forhandlingene var at ELAS nektet å frigi de sivile gisler. Dette spørsmål har uten tvil reist megen motvilje mot ELAS. Det er vanskelig å si hvor meget av beretningene om dette er propaganda og hvor meget sannhet. Det er nok ikke tvil om at det innen ELAS også fins ytterliggående, hensynsløse elementer; det viste allerede havnestreiken i Piræus. Men en bør ikke glemme at tilhengere av EDES før den væpnede konflikt opptrådte meget provokatorisk, og blant annet skjøt på grupper av kvinner og barn i Athen. ELAS beholdt antakelig gislene så pass lenge for å sikre seg mot at det ble tatt repressalier blant deres egne medlemmer når de nedla våpnene. Den 21. jan. gikk ELAS med på å frigi gislene, bortsett fra de som hadde brutt loven eller samarbeidet med tyskerne, og erklærte at Genferkonvensjonens bestemmelser skulle gjelde. Det siste stridsspørsmålet under forhandlingene var spørsmålet om amnesti for EAMs medlemmer. Regjeringen erklærte at enhver EAM-mann skulle få amnesti medmindre han kunne trekkes til ansvar for bestemte forbrytelser. ELAS protesterte mot dette under forhandlingene den 3. februar og forlangte fullstendig amnesti. Den 6. februar ble forhandlingene gjenopptatt, og etter et 9-timers møte trakk ELAS protesten tilbake, etter at general Plastiras hadde forsikret at det ikke ville bli tatt politiske hensyn ved bedømmelsen.

Britene ønsker å opprette forståelse og forsoning mellom de to partier men den nåværende ordning er satt igjennom med makt og kan ikke ansees som en lykkelig løsning. En kan ikke fri seg fra følelsen av at britene helt fra begynnelsen har grepet saken galt an. I EAMs ledelse fantes fem generaler fra den gamle greske armeen, framtrædende liberale politikere og professorer, tre senatorer og to biskopper. Organisasjonens indre oppbygning var gjennomført demokratisk, og medlemsbladet kom ut i en halv million eksemplarer. Det høres ikke rimelig å kalle denne organisasjon en samling pøbler og gangstere som "vil skyte alle som ikke har samme politiske mening". En bevegelse som kan stille på benene 100.000 mann, gjennomføre en generalstreik i alle større byer, og som representerte alle demokratiske partier, var ikke noen "gangsterbande". Det høres heller ikke fornuftig å forlange avvæpning av den patriotiske motstandsarmeen og beholde fascistiske og halvfascistiske styrker i landet. Det greske styret fra 1936 til 1940 var ett av de mest rendyrkede diktaturer i Europa, og de greske patrioter kjempet mot det greske så vel som mot det tyske diktat. Den britiske politikk må sees på bakgrunnen av Englands interesser i Hellas. Churchill som har trumfet denne politikken igjennom, har - alle sine store statsmannsegenskaper til tross - liten sans for folkebevegelser og liten forståelse for andre lands politikk.

General Plastiras, som på anmodning av erkebiskop Damaskinos dannet regjering, blir nokså forskjellig bedømt. Noen sier at han i Hellas er en viden anerkjent personlighet, andre at han er lite tillitvekkende som politiker. Motsetningene i Hellas er meget krasse nå, og en får bare håpe at det likevel vil være mulig å gjennomføre valgene under frie og betryggende former, så den nye regjering virkelig kan bli et uttrykk for det greske folks vilje.

(Vesentlig etter "Håndslag")

HANGARSKIPET.

(Etter admiral Halsey i magasinet "Flying" USA)

Hangarskipene er flåtens flyttbare landingsplasser. Hvor det enn kjempes, vil fly fra nå av være med i kampen. Flyene tjener som øyne før

admiralene og generalene som har kommandoen over flåte- og hærstyrker i kamp. Flyene søker og understøtter kanonilden når tunge overflatestyrker møtes. Første gangen et landfly gikk opp fra ett av marinens skip, var i 1910. Flygeren Eugene Ely lettet da fra en midlertidig startbane bygd på akterdekket av et marinefartøy. Til tross for at bedriften vakte den største begeistring, ble den av en eller annen grunn glemt. I 1919 begynte imidlertid de Forente Staters marine å interessere seg for saken igjen, og en lekter ble bygd om til hangarskip. På grunnlag av de opplysninger som ble samlet og de erfaringer en gjorde i hangarskipenes barndom, har vår marine bygd sine nåværende hangarskip. "Yorktown" og "Enterprise" som ble satt inn i tjensten i 1937, er utstyrt med alle de siste forbedringer både med hensyn til effektivitet og konstruksjon.

På et slikt skip spiller dekket en stor rolle. Flyene blir transportert fra ett dekk til et annet ved hjelp av store maskindrevne heiser. Flyene er alle stasjonert på dekket eller nær det. Der finner en også lagerrom, kontorer og landingsapparater. Når 70 til 80 fly skal manøvreres på en flate som i alminnelighet bare er på omtrent 225x25 meter, vil en forstå at det trengs både intimt samarbeide, dyktighet og behendighet.

Idag fører i alminnelighet hangarskipene i De Forente Staters marine en gruppe med fly sammensatt av speiderfly, kampfly, bombe- og torpedofly. Hver enkelt type er slik innrettet at de ikke bare kan fylle sin egentlige oppgave, men også andre ettersom situasjonen måtte kreve det. Et speiderfly kan kanskje bli brukt som tungt bombefly, et jagerfly som speiderfly, eller hele styrken kan settes inn som en samlet angreps- eller rekognoseringsstyrke. Denne elastiske sammensetningen av flyene ombord på det store antall hangarskip som De Forente Staters marine nå har til rådighet har i betraktelig grad øket flåtens slagkraft og aksjonsradius

*

GRØNLAND - LANDINGSPLASSEN I ATLANTERHAVET.

(Fra artikkel av Pernt Balchen og Corey Ford i "Collier's" magasin, USA)

Tyske værvarslingsfolk har gjentatte ganger forsøkt å få fotfeste et eller annet sted på den nordøstlige delen av Grønland, som ligger så uendelig fjernt fra bebodde strøk. Langt nordenfor Polarcirkelen hadde tyskerne så sent som i 1943 en godt utstyrt værvarslingsstasjon, som stod i daglig radioforbinnelse med Berlin. Å drive dem bort og gjøre Grønland til en alliert basis var en oppgave som ble løst av en relativt liten styrke. I dette ville ubebodde nord artet det seg nærmest som en kamp mot store avstander og knugende ensomhet. Men det var en kamp av stor strategisk betydning.

Fra denne tilfrosne øya som er dekket av en 3000 meter tykk kalott av evig is, går det ut vinder og luftstrømmer som forårsaker stormer i Nord-Atlanteren. Grønland gir en nøkkel til å vite hva slags vær det skal bli i Europa. Hvert eneste bombetokt som blir foretatt over Tyskland, er avhengig av langtidsvarslingen fra de arktiske strøk. Tidspunktet for offensivene i Europa er avhengig av det samme.

Tyskerne visste hvor viktig Grønland er. Det var langtidsværvarslingen fra Grønland som gjorde det mulig for deres innestengte slagskip Scharnhorst og Gneisenau å smette ut av havna under dekke av tykk tåke, passere England ved Dover 15 sjømil fra land. I et kvart århundre hadde tyske såkalte "vitenskapelige" ekspedisjoner studert de arktiske strøk i gående med tanke på en kommende krig.

Men også De Forente Stater visste at Grønland var en viktig utpost. Høsten 1941 landet derfor en ekspedisjon med hemmelige ordre på Grønland under min kommando. Den største oppgaven vi fikk var å bombe ut tyskerne på Øst-Grønland.

Det har ikke vært noen store slag på Grønland, unntagen mot været, som er en fiende med utrolige krefter. Men den kunnskap om polarområdet som vi har vunnet, og betalt med deres liv som ble igjen på innlandsisen, spiller en viktig rolle i de alliertes verdensomfattende offensiv. Denne kunnskapen vil også gjøre framtidens reisetrafikk gjennom luften tryggere, når luftrutene over de arktiske strøk blir hovedtrafikkåre for det fredelige samkvem mellom landene.

*

Den øverstkommanderende for De Forenede Norges uke i Massachusetts. I oktober 1944 startet man i Vorst... James Doolittle er en framrakende viten... storstilet kampanje for å spre op... skapsmann og samtidig en av de mest... lysning og kjennskap til hver enkelt... belaktige flygere Amerika har fram... av de Forenede Nasjoner. Byens ord... fører ble formann for arbeidsutvalget... Kirken, skolene, pressen, bibliotek... og museene var medarbeidere. En ble... enige om å ta hver enkelt nasjon i... ukentlige serier. Den første var Aus... ralia. Nå er turen kommet til Norge... En korrespondent som besøkte byen f... teller" Hele byen var preget av Nor... uken. Forretningsvinduene hadde uts... inger som gjaldt Norge, f. eks. nor... skiløpere og bilder fra Holmenkollr... Bokhandlerne hadde utstilt norske b... og bilder av norske forfattere. På o... naturhistoriske museet var utstilt... tabeller over norsk industri, norsk... socialavgivning, kort sagt en ut... stilling av norsk demokrati i utvikl... Kunstgalleriet hadde en Munchutstill... Bildene var utlånt av interesserte... amerikanere. På universitetet var det... møt der det ble diskutert om hvorda... Norge ville møte etterkrigsprobleme... Chefen for den norske informasjonstj... esten var tilstede og besvarte spør... angående Norge. Noen av spørsmålene... vil det norske storting innkalles n... landet er fritt igjen? vil Quisling... bli satt under rettsforfølgelse? Kan... Norge bygge skipene såne selv? Den s... interesse for saken viser at ameri... mener det alvorlig når de vil sette... seg inn i andre lands problemer.

Den norske konsulen i Akureyri på Isl... and overrakte forleden 10.000 kroner... til trengende i Nord Norge. Beløpet... ble innsamlet på to dager av skolebarn... i Akureyri. Ved overrekkelsen holdt... Snorri Sigfusson en tale der han ga... uttrykk for sin deltagelse med befol... ningen i Nord Norge. To av skolebarna... beste dikt av Nordahl Grieg og Garborg... og fru Grieg deklamerte ja vi elsker... Under russernes hurtige framrykning... østfronten har 100.000 franske krig... fanger og tvangsutskrevne arbeidere... blitt befridd.

Der er nylig blitt oppfunnet en auto... matisk symaskin til operasjonsbruk. Den... sørger for at lægen får jevn tilførsel... av kirurgisk tråd når han syer igjen et... sår, stramningen kan han regulere ved... å trykke på en knapp. Nåler av ymse... typer kan stilles inn i forskjellige... vinkler så de kan brukes både på over... klathuden og til indre sår. Der er nå i USA oppfunnet en hurtig og... økonomisk tørkingsprosess ved høy... frekvente radiobølger, som kan minske... utvarers veteinnhold til 1 %.

For en tid siden fant britiske tropp... et sted i Belgia en flygende festning... på et jorde. Der fantes ikke spor av... mannskapet. Nå har de forente State... hovedkvarter for flyvåpenet forklar... sammenhengen. Vedkommende fly ble s... av luftvernartilleriet over et mål i... Tyskland. Mannskapet ble tvunget til... hoppe ut, men før de forlot maskinen... ble den automatiske fører satt i fun... sjon. Maskinen fortsatte tid et sty... i Sørbelgia, der den landet perfekt... et jorde.

FRIDET OG FRED

Nr. 6. (23)

1945. (2. årg.)

DE BESTE.

Døden kan flamme som kornmo.
klarere ser vi enn før
hvert liv i dens hvite smerte:
det er de beste som dør.

De sterke, de rene av hjertet
som vilde og våget mest -
rolige tok de avskjed,
en efter en gikk de vest.

De levende styrer verden.
En flokk blir alltid igjen,
de uundværlige flinke,
livets nestbeste menn.

De beste blir myrdet i fengselet;
sopt veik av kuler og sjø.
De beste blir aldri vår fremtid.
De beste har nok med å dø.

Slik hedrer vi dem med avmækt,
med all den tomhet vi vet,
men da har vi sveket de beste,
forrådt dem med bitterhet.

De vil ikke sørges til døde,
men leve i mot og tro.
Bare i dristige hjerter
strømmer de falnes blod.

Er ikke hver som har kjent dem
mer rik enn de døde var, -
for menn har hatt dem som venner
og barn har hatt dem til far.

De øket det livet de gikk fra.
De spøket i nye menn.
På deres grav skal skrives:
De beste blir alltid igjen.

Nordahl Grieg.

*
- Kommentarer er overflødige. Til alle som sørger vil vi bare si: De døde ikke forgjeves. Heder over deres minne. Aldri skal tyskernes terror kunne knuse motstanden i folket vårt, - den skal tvertom stålslette viljen til kamp.